

סימן מג

תביעה להפחתת מזונות שהתחייב בהסכם גרושין

ראשי פרקים

- א. טענת שינוי במצבו הכלכלי
- ב. התחייבות למזונות ילדים בגירים
- ג. הוצאות משפט

בפנינו תביעת התובע להפחתת חיוב מזונות שהתחייב במסגרת הסכם הגרושין שנערך ונחתם בין הצדדים בתאריך 27.3.96 וביום קיבל בביה"ד תוקף של פס"ד, כאשר מספר ימים לאחר מכן התגרשו הצדדים בגט פיטורין כדמו"י.

במסגרת הסכם הגרושין שבין הצדדים התחייב התובע בסעיף 4, וז"ל:

" 1. האב ישלם לאשה ולבנים מזונות בסך 10,000 ש"ח לחודש צמוד ליוקר המחיה ... סכום דמי המזונות ישולם החל מ- 1.4.96 ולכל ימי חיי האשה עקב מחלת הסכרת, שמן הדין חייב הבעל ברפואת אשתו גרושתו.
2. דמי המזונות ישולמו לאשה בכל חודש למשך כל ימי חייה, בתנאי שלא תתחתן או תגור תחת קורת גג אחת עם גבר זר.

יצוין שבשעת חתימת ההסכם היו שני הבנים בגירים: י. (בן 28) וא. (בן 21) בתאריך 5.2.97. הגיש התובע לבי"ד דן את תביעתו לביטול או הפחתת דמי המזונות, כאשר תביעתו מבוססת על מספר טענות שאתיחס אליהן אחת לאחת.

א. טענת שינוי במצבו הכלכלי

ראשית אציין שכאשר נטענת טענה על שינוי במצבו הכלכלי של האב/ הבעל בהקשר לתביעה להפחתת דמי מזונות, חובת ההוכחה מוטלת על הטוען לשינוי, וזאת גם אם נצא מנקודת הנחה ששינוי במצבו הכלכלי של האב מהווה עילה להפחתת דמי מזונות שנפסקו מכח התחייבות בהסכם גרושין.

טוען התובע שבעבר היתה בבעלותו חברה קבלנית, כאשר החברה פשטה את הרגל עקב צבירת חובות, ונגד התובע הוגשו תביעות משפטיות ע"ס 10 מליון ש"ח (סעי' 6/א לכתב התביעה). התובע מצרף לתביעתו מסמך החתום בידי עו"ד ע. - עוה"ד של החברה, ובו פרוט התביעות שהוגשו נגד התובע אישית.

בישיבת ביה"ד שהתקיימה ביט' חשון נ"ח השיב התובע על שאלת ביה"ד מתי התחילו החובות (עמ' 1 לפרוט' שורה - 14 עמ' 2 שורה): 3

"ביוני 96 אחרי שנחתם ההסכם ... היתה חברה קבלנית שעבדה וביוני מינו לה כונס נכסים, ומאחר והחברה לא יכלה לשלם את החובות, לכן הוגשו נגדי תביעות אישיות. (ב"כ הבעל): היו חובות לפני ההסכם אבל זה חובות של החברה ואף אחד לא תבע."

מעיון בטענה זו ונספחיה נראה כי אין בה כדי להוכיח את טענת התובע על שינוי נסיבות במצבו הכלכלי, אלא אדרבה - רגלים לדבר שמצבו הכלכלי של התובע היה ידוע לו היטב בשעת חתימת ההסכם. כאמור, הגיש התובע רשימה של 14 תביעות אישיות שהוגשו נגדו בסך כולל של כעשר מליון ש"ח. מעיון במסמך זה מתברר שכל התביעות (להוציא אחת) הוגשו כנגד התובע בשנת (1996 להוציא אחת שהוגשה בשנת 93) בדיון שהתקיים בפנינו בקש ב"כ האשה (ובצדק) שב"כ התובע ימציא לביה"ד את התאריכים שבהן הוגשו התביעות, על-מנת שנוכל לדעת אם אכן התביעות הוגשו קודם חתימת ההסכם או אחרי. בקשה זו לא מולאה ע"י ב"כ התובע, וע"כ אין במסמך שהציג ב"כ התובע כדי להוכיח על שינוי במצבו הכלכלי משלהי מרץ 96 לחודש יוני 96.

זאת ועוד - גם אם נניח שהתביעות הוגשו אחרי חתימת ההסכם, הרי שמדובר בתביעות אישיות כנגד התובע. גם לדברי התובע תביעות אלה הוגשו רק לאחר שהתברר שהחברה לא יכלה לשלם את חובותיה. לא מתקבל על הדעת שמהלך העניינים היה כה חד ומהיר, עד שנאמר שבשלהי חודש מרץ 96 סבר התובע שיכל להרשות לעצמו להתחייב סכום כה גבוה עבור מזונות גרושתו וילדיו הבגירים (ראה פרוט' הדיון מיום יט חשון נ"ח, עמ' 4 שורה), 18 ותוך חודשיים עד שלשה מוגשות נגד החברה תביעות ע"ס 10 מליון ש"ח, כתוצאה מתביעות אלו ממונה כונס נכסים לחברה (ביוני 96) ומיד מוגשות תביעות אישיות נגד התובע, וחודשיים קודם לכן סבור התובע שמצבו איתן ויציב, עד שביכולתו להתחייב למזונות גרושתו סך של 10,000 ש"ח לחודש. כל המצוי בענייני פרוק חברות ופשיטות רגל יודע שמהלך העניינים אינו מתגלגל בצורה כה חדה ומהירה, בכל הקשור לידיעה של בעלי ומנהלי החברה על מצבה הפיננסי.

ומה לנו יותר מהודאת בעל-דין שכתב ב"כ התובע בכתב תביעה דנן (סעי' 5:

"התובע יטען כי הבסיס להסכם הגרושין היה החשש של התובע והנתבעת מפני הסתבכות כלכלית, ורצונם המשותף שלו ושל הנתבעת להגן עליה מפני תביעות של נושים אפשריים במסגרת עסקיו של התובע. מסיבה זו, ומסיבה זו בלבד, הסכים התובע כי מרבית הרכוש המשותף של הצדדים תועבר לבעלות הנתבעת ... יודגש כי באותה תקופה מצבו הכלכלי של התובע היה איתן יחסית, והוא יכול היה לעמוד בהתחייבויותיו אלה."

אומר התובע מחד - היה חשש להסתבכות כלכלית. עקב חשש זה הוא קם ועושה מעשה - (לדבריו) הוא מעביר את מרבית רכושו המשותף לבעלות הנתבעת ומתחייב במזונות בסך גבוה. לאמור - לא היה כאן חשש ערטילאי אלא חשש ממשי שבעקבותיו הועבר הרכוש לאשה. ובנשימה אחת הוא כותב לביה"ד שמצבו היה איתן יחסית. אם מצבו היה איתן עד כדי יכולת לעמוד בהתחייבויות שנטל על עצמו במסגרת ההסכם הגרושין, מדוע היה עליו לחשוש מהסתבכות כלכלית, ואם חשש להסתבכות כלכלית

ולמצב שלא יוכל לעמוד בהתחייבות, מדוע התחייב.

טענה זו חוזרת ועולה בסיכומים (הראשונים) שהגיש לביה"ד בתאריך, 29.4.97, בסעי' ב, /1 תחת הכותרת "מראית עין", אך בשינוי מהותי:

"התובע יטען כי הסכם הגרושין נערך שלא על-מנת לקיים אותו כמות שהוא אלא בשל ההסתבכות הכלכלית של התובע ובשל רצונם המשותף של הצדדים לשמור, עד כמה שניתן, על כספם ועל רכושם מפני הנושים, כמו גם להגן על הנתבעת מפני תביעות של נושים שונים."

כאן קוראים להסכם בשמו: "מראית עין". בניגוד לכתב התביעה שבו היה "חשש" להסתבכות כלכלית, כאן מדבר התובע על ההסתבכות הכלכלית כאל עובדה קיימת ("בשל ההסתבכות הכלכלית"). לא חשש עתידי אלא מציאות. כאן לא מוזכרת העובדה שמצבו הכלכלי של התובע היה איתן יחסית, שהרי אם מצבו של התובע היה כה איתן עד שיכל לתת לגרושתו נכסים ומזונות, כפי שטוען בכתב התביעה, מדוע כל ההסכם נערך למראית עין בלבד. קשה לקבל את העובדה שהתובע נאחז בקרנות הטענה בשתי קצותיה הסותרות. מחד הוא טוען על שינוי לרעה מאז חתימת ההסכם, ומאידך - שכל ההסכם נולד עקב השינוי לרעה. זאת ועוד - אם כל ההסכם נועד למראית עין בלבד, על מה ולמה התנה התובע את התחייבותו למזונות בכך שהאשה "לא תתחנן או תגור תחת קורת גג אחת עם גבר זר". סעיף זה מיותר לחלוטין בהסכם שנערך למראית עין בלבד.

כל הפלפולים והפיתולים של ב"כ התובע לישב סתירות אלה, אינם עולים בקנה אחד עם ההגיון והשכל הישר, כך גם תשובותיו של התובע לשאלות ביה"ד ולשאלות ב"כ האשה, ואין בידי אלא לקבוע בצורה חד משמעית שהתובע אינו בא לביה"ד בדברי אמת (בלשון המעטה).

כמו-כן המציא לנו התובע מסמכים שהחברה שבבעלותו (א"פ) נמצאת בהליך של פרוק וחדלה מלפעול, אך מעיון בהסכם הגרושין שבין הצדדים (סעי' 5ח) עולה שבעלות התובע עוד שלוש חברות. התובע לא הביא כל ראיה שגם חברות אלו מצויות בפרוק. והדברים ידועים שאין בהוכחה על פשיטת רגל בחברה אחת, משום ראיה על הכלל, ולעיתים אדרבה, וד"ל. חובתי לציין שביה"ד נתן לתובע את מלוא הזמן והאפשרות להציג את ראיותיו בע"פ, וכן איפשר לו להשלים את ראיותיו בכתב, משלא עשה כן, אין בידנו ראיה שאכן שלושת החברות הנ"ל חדלו מלהתקיים ופשטו רגל, ויתכן והתובע הבריח נכסיו לחברות הקיימות שלא הוכח בפנינו שפשטו את הרגל.

בישיבת ביה"ד נשאל התובע ע"י ב"כ האשה, הכיצד יתכן שכל פעם שהאשה מוציאה כנגדו פקודות מעצר בגין אי תשלום המזונות שבהסכם, ומדובר בסכומים של אלפי שקלים, ממציא הבעל לאלתר את הסכום הנדרש ופורע חובו. על-כך עונה התובע (פרוט' הדיון, עמ' 8 שורה: 2)

"חלק אני משלם. שלמתי 7,000 ש"ח כי לקחתי כסף מחבר בכדי לא להאסר."

מדובר באדם המשתכר (לדבריו) כ- 2500 ש"ח, כשעל כתפיו רובץ חוב של מליוני שקלים. טיעונו של התובע שחבר הלווה לו אלפי שקלים כדי לא להאסר, נשמע בנסיבות הענין תמוה ביותר. הרי "החבר" מודע בודאי למצבו הכלכלי של התובע,

וכי מן ההגיון הוא שהחבר יתן במתנה אלפי שקלים, כשהוא מודע לכך שאין מהיכן לגבות את החוב. גם בענין זה נראה שהתובע לא דיבר אמת בתשובתו הנ"ל.

לא רק בזו אלא אף בזו שטוען התובע כי משתכר הוא סך של 2,500 ש"ח כמנכ"ל חברה קבלנית הבונה מלון באילת, המה דברים הרחוקים מן הדעת, ואף מיותר להכביר במילים את דעתי על הראיות שהביא להצדיק את טענתו, והדברים ידועים, וד"ל.

לאור האמור לעיל, מהבחינה העובדתית, לא רק שלא הובאו בפנינו ראיות חיוביות על טענת התובע לשינוי נסיבות במצבו הכלכלי (כמתחייב בתביעה מסוג זה), אלא שנראה מכח הראיות שהמציא התובע לביה"ד, שידע על מצבו הכלכלי טרם חתימת הסכם הגרושין, וכעת חפץ הוא לחזור בו מהתחייבותו בהסכם ולנשל את האשה ממה שהתחייב לה בתמורה לגרושין.

ב. התחייבות למזונות ילדים בגירים

טענה נוספת עליה מתבסס התובע בתביעתו לביטול/ הפחתת דמי המזונות הינה העובדה שבהסכם הגרושין נאמר שהמזונות הם עבור האשה והבנים ("האב ישלם לאשה ולבנים..."), והואיל והבנים בגירים ומפרנסים את עצמם, אין מקום לשלם עבורם מזונות, מה עוד שהאשה אינה מעבירה לבנים כל כסף. כך טוען התובע בסעי' 9 לכתב התביעה, וכך גם העלה בסיכומים הראשונים שהגיש לביה"ד (סעיף א/ - א1, 13 וכך גם בסיכומים האחרונים שהגיש לביה"ד (סעי' 5 - 7).

לאחר העיון נראה כי גם אם נקבל את הפרשנות של התובע להסכם הגרושין, כי התחייבותו הינה עבור מזונות האשה והבנים, אין מקום לתביעתו. טוען התובע - הבנים בגירים, שניהם עובדים ומתפרנסים למחיתם ובעלי רכוש. וכי לא ידע האב כי בניו בגירים ומתפרנסים למחיתם? היכן שינוי הנסיבות? הרי בתורת ודאי יכולים אנו לקבוע שנתונים אלה היו לנגד עיני המתחייב, ואעפ"כ התחייב למזונות האשה והבנים סכום של 10,000 ש"ח. הוא גם לא הגביל את מזונות הבנים (לשיטתו) לזמן שהם עדין מתפרנסים מידי האם (כפי שידע ליצור הגבלה אחרת לענין היות האשה לא נשואה לגבר זר). התחייבותו זו - אף אם היא מתיחסת גם למזונות הילדים - הינה התחייבות מוחלטת ובלתי מוגבלת, ואף לא חל לגביה כל שינוי נסיבות.

מציאות זו בה מתחייב אדם למזונות ילדיו ללא הגבלת זמן ותנאים, מעוגנת בדברי הראשונים והפוסקים. הר"ן בגיטין (לו, ב בעמוה"ר), כתב וז"ל:

"וכתב הרשב"א ז"ל, דבדיני ממונות כיוצא בזה, אם אמר בית זה נתון לך במתנה על-מנת שתזון את בני או את אבי ולא פירש לו זמן, דלרבא צריך לזון כל ימי חייהם, ולרב אשי כמפרש יום אחד או שעה אחת דמי. ואיכא למימר דלכולי עלמא לענין ממונא סתם כמפרש כל ימי חייו, ולא פליג רב אשי אלא לגבי גיטין דלצעורה קא מכיון, והרי צערה יום אחד או שעה אחת, והדבר צריך תלמוד, ע"כ."

הרי שהרשב"א תלה בתחילה את הפרשנות של ההתחייבות לזון סתם במחלוקת האמוראיים המובאת בגמרא בגיטין עה, ב, ובהמשך כתב שכל מחלוקתם הוא לענין תנאי בגיטין, אך לענין התחייבות ממונית, גם לדעת רב אשי חייב לזון כל ימי חייו, וסיים דהדבר צריך תלמוד. אלא שבתשובותיו (ח"ו סי' ה) פסק הרשב"א

דהמתחייב לזון סתם, כל ימי חייו במשמע. והלכה זו נפסקה ברמ"א בשו"ע חו"מ ס,ג, וז"ל:

"ויש אומרים דהמקבל עליו לזון חבירו סתם, כל ימי חייו או כל זמן שצריך משמע."

הרמ"א מייירי בשני זמנים שונים: "כל ימי חייו או כל זמן שצריך". וכיצד נדון במי שמתחייב לזון סתם, כזמן קמא או כזמן בתרא. על-כך מבאר הסמ"ע (ס,טו):

"... אפשר לומר דהכי קאמר, אם נדר לו כן בשעה שצריך, סתמא דעתו היתה כל זמן שצריך. ואם נדר לו בשעה שאינו צריך, אז דעתו היה אכל ימי חייו, וצ"ע."

(הובאו דבריו גם בש"ך שם בס"ק טו). לאמור - אומדים אנו את דעת המתחייב. כאשר התחייב בשעה שאדם נזקק למזונות, הרי שהתחייבותו מתיחסת כל זמן שסיבת ההתחייבות קיימת, דאומדים אנו דעתו שהתחייב לזון את חבירו עקב דוחקו ומצבו הנתון כעת, אך מששתנו הנסיבות, על-דעת כן לא התחייב. אך כאשר התחייב לאדם שאינו עני. לאמור - לא מצאנו סיבה מיוחדת להתחייבותו הנובעת מנזקקותו של המקבל, אומדים אנו דעתו של המתחייב שכוונתו לזונו כל ימי חייו.

לפי בנידון שלפנינו, הואיל וגם בשעת ההתחייבות היו הבנים בגירים ומפרנסים לעצמם, לא היתה ההתחייבות בשעה שהיו הבנים נזקקים כדי שנאמר שהתחייבות זו פגה בשעה שאינם נזקקים עוד לממון אביהם, אלא התחייבות זו מתמשכת לכל ימי חייהם. ובשלמא אם היה מדובר בבנים קטינים, היינו מחייבים את האב עד לזמן שהם אינם עומדים בכוחות עצמם (היינו, עד הגיעם לגיל 18 או לגיל 21, לפי שיקול דעת ביה"ד), אך כאשר ההתחייבות הינה בזמן שאין הם נזקקים, התחייבות זו אינה מוגבלת בזמן.

יתירה מזו - אם נבצע את הפרדה אותה מבקש התובע, בין מזונות האשה למזונות הילדים, הרי שהפרדה זו טופחת על פניו. ההגבלה האמורה בסעי' 2/4 לענין הפסקת המזונות בשעת נישואין של האשה, יחולו אך ורק על מזונות האשה, שהרי ודאי שאין לתלות את מזונות הילדים בנישואי האשה, וממילא יתחייב להמשיך ולשלם לאשה את חלק הבנים אף לאחר נישואיה (אך למען הסר ספק אציין שגם התחייבותו לילדיו מותנת במרכיבי ההסכם, וכפי שאביא להלן).

והנה בדברי הרמ"א התחבט גם הנתיבות בבאוריו (ס,ח). הנתיבות מביא את דברי הרשב"א (המובאים בב"י אהע"ז סי' קיד, ועיין תשי' הרשב"א ח"ו סי' ה) שאם התחייב לזון "סתם" ללא הגבלת זמן, הרי הוא חייב לזון לעולם, וראיה מנדריים מאומר יאסרו כל פירות עלמא עלי, עיי"ש. ואילו דעת הרא"ש, "דסתם לאו לעולם משמע". ולאחר שדוחה הנתיבות את הדמיון מנדריים לממונות, מחלק הנתיבות בין נידון הר"ן בגיטין (הנ"ל) לנידון הרא"ש. הר"ן (הרשב"א) מייירי כאשר ראובן נותן מתנה לשמעון ("בית זה נתון לך במתנה"), אלא שמתנה זו מותנית בכך ששמעון יזון את אביו או את בנו ("על-מנת שתזון את בני או את אבי"), בכגון זה הואיל וקיבל שמעון תמורה להתחייבותו, אין אנו מפרשים את ההתחייבות על-דרך הצימצום, משא"כ כאשר התחייב ראובן לשמעון לזונו, קם וגם ניצב הכלל האמור בדיני ממונות שאין הולכים בממון אחר הרוב (דלא כבנדרים), והמוציא מחבירו עליו הראיה, ואף אנו נפרש התחייבות על-דרך הצמצום. (ועיין בגר"א בבאורו לחו"מ ס, כ שפסק כדעת הרשב"א, וכן היא דעת ערוך השולחן בחו"מ ס,ו).

ובנידון שלפנינו גם לדברי הנתביבות נפרש את התחייבות האב על-דרך ההרחבה, משתי סיבות: א - אין להיכן לצמצם, הרי לא חל כל שינוי במצבם ובמעמדם הכלכלי של הבנים למן חתימת ההסכם ועד להגשת התביעה. ב - התחייבות זו באה בתמורה. בתמורה להסכמה להתגרש. בתמורה לויתור על כתובתה, וכן על זכויותיה בחברות של התובע, אלה הידועות לנו ואלה אשר אינן ידועות לנו (חסכוניות וכד'), שמהן משלם היום התובע לאשתו את מזונותיה), ואם לשיטתו של התובע מצב עסקיו היה בכי טוב (איתן - כדבריו) בזמן חתימת ההסכם, הרי בתמורה לכי טוב שבעסקיו התחייב בסכום קצוב.

ועיין עוד בדברי הטי"ז בפרושו לשי"ע חו"מ ס,ג, שהביא ראיה ממתחייב לזון את בת אשתו, שאע"פ שיש לה מזונות ממקום אחר, חייב למלא חיובו. לאמור - אף בשינוי נסיבות, חייב לקיים התחייבותו (ועיין באבני מילואים קיד, ה ובהפלאה בקו"א קיד, ה מש"כ בזה). אמנם החכם צבי בהגהותיו (מובא בשי"ע על הדף) כתב לחלק בין מתחייב לזון סתם (כנדון הרמ"א) למתחייב לזון חמש שנים (כנדון בת אשתו), דבחמש שנים היא מילתא דפסיקא ולא שייך לדון באומד דעת הנותן, משא"כ במתחייב ללא הגבלת זמן, כאשר דנים על הזמן, אמדינן דעת הנותן. אמנם החכם צבי עצמו כתב לחלק באופן נוסף:

"דשאני הנושא אשה וכו', דלאו בדידיה לחוד תליא מילתא אלא ג"כ בדעת האשה, והיא דעתה אפילו לא תצטרך הבת למזונות, משא"כ הכא הכל תלוי בדעת הנותן."

ופירושו - בבת אשתו ההתחייבות באה כתמורה להסכמת האשה להנשא, וע"כ אין מקום לאמוד רק את כוונת המתחייב, וכיון שהאשה הסכימה להנשא לו רק בתנאי שזון את בתה חמש שנים, אין בכח כוונת הנותן להפקיע חיובו כשאינה צריכה עוד למזונות, כיון דלא רק בדידיה תליא מילתא. משא"כ כאשר ההתחייבות אינה באה כתמורה אלא כמתנה, אין לנו אלא לאמוד דעת הנותן. לפ"ז בנדון שלפנינו, כיון שההתחייבות באה כתמורה וכאמור לעיל, אין מקום לאומדן דעת הנותן, ועליו לזון בניו כל ימיו. וכן ראיתי לגרש"ב ורנר זצ"ל, הובאו דבריו בפד"ר כרך ט עמ' (299 וראה עוד פד"ר כרך י עמ' 145 וללהלן).

וראה עוד במש"כ המהרא"ל צינץ בספרו מקצוע בתורה (על הלכות הלואה, ס,ח), שלא מצא שורש ועיקר לפרש את המתחייב לזון שחייב רק כל זמן שצריך, אלא לדבריו התחייבות זו הינה תמידית ואינה ניתנת להפקעה:

"דודאי לעולם צריך הוא למזונות, ואם יש לו מזונות ממקום אחר, יכול למוכרן או לתבוע דמי מזונות. ולא מצינו בהתנה על-מנת שתשמישי את אבא (בגיטין פרק מי שאחזו) שיהיה חילוק אם קנה אח"כ עבדים רבים ושפחות שתפטר מן התנאי בשביל זה, אע"פ שבשעה שהתנה היה צריך לשימוש."

ומסקנת המהרא"ל צינץ, שלא מצא מקור ושורש לדברי הרמ"א, דלדעת הר"ן נראה דלעולם חייב לזונו, דהיינו כל ימי חייו. ועיין עוד באמרי בינה (הלואה סי' מח) מה שהביא וכתב לבאר במחלוקת הרשב"א והרא"ש הנ"ל.

גם לפירושים האחרים שנשנו באחרונים על דברי הרמ"א הנ"ל, אין מקום לפטור את התובע מחיוב המזונות, גם אם נקבל את פרשנותו שהמזונות מיועדים גם

לילדים. התומים (סי' ס, אורים ס"ק יח), מביא את חילוקו של הסמ"ע (הנ"ל), כשהסמ"ע נשאר בצ"ע, ומוסיף התומים:

"ולפמ"כ בתומים דמיירי מנדר דפיך זו צדקה, ולכך אם לא נצרך, כגון שהעשיר, אז תו פסקה הצדקה ואין כאן נדר, אבל אם לא העשיר, תמיד חל נדרו, וזה נכון."

כלומר - כאשר נדר לעני, אזי "זמן שצריך" הוא כל זמן שלא יתעשר, והיינו מכח נדר לעני, משא"כ כאשר התחייב לעשיר, אין כאן נדר ואזלין בתר הדין הכללי של המוציא מחבירו עליו הראיה. וכך היא גם דעת החתם סופר בתש" (חחו"מ סי' ט), הובאו דבריהם בהרחבה בפת"ש לחו"מ ס, ז. לפ"ז לכאורה בנידון שלפנינו כיון שהתחייב לעשיר (לבנים המפרנסים את עצמם), קיי"ל כדעת שאפילו שעה סגי.

אך אין כך פני הדברים בנידון שלפנינו. דברי התומים והחתם סופר מוסבים על אופן התחייבות אותה ניתן לפרש על דרך הצמצום ("שעה אחת"), כגון מי שאמר לחבירו: "אני מתחייב לזון אותך". התחייבות זו ניתנת לפרשנות של "מזונות שעה אחת", לפי הכלל של המוציא מחבירו עליו הראיה, אולם כאשר מדובר בהתחייבות למזונות כדוגמת ההתחייבות הקיימת בהסכם גרושין כבנידון דידן, עלינו לבחון את הקשרי הדברים בהם ניתנה ההתחייבות, הקשרים הכתובים וחתומים בהסכם זה. בהסכם נאמר מפורשות שסכום המזונות "ישולם החל מה- 1.4.96 ולכל ימי חי האשה ... דמי המזונות שנקבעו בסעי' 4/ ישולמו לאשה בכל חודש ...". גם אם אכן המזונות מורכבים משני חלקים - מזונות האשה והבנים, הרי ששני חלקי ההתחייבות נכרכו בהתנאות שנקשרו לראשם. דהיינו אופן התשלום (לאשה), זמן (כל ימי חייה בתנאי שלא תנשא), המה התנאות המתיחסות לכל מרכיב המזונות האמור בחלק זה של ההסכם. התובע אף ציין בס"ק 2 שסכום המזונות האמור בס"ק 1 ישולם לידי האשה "בכל חודש לכל ימי חייה ...". לאמור - קיימים שני מרכיבים (מזונות האשה ומזונות הבנים) הקשורים וכבולים זה בזה ולא ניתנים להפרדה. אין כל מקום לפרש שההתנאות האמורות בסעי' זה מתייחסות למזונות האשה בלבד. פרוש כזה משנה את רוח ההסכם ואת כוונתו הפשוטה והברורה.

באשר לטענת התובע כי הכסף אינו מועבר לבנים - וכי קבע התובע בהסכם שעל האשה להעביר או להפריש חלק מסוים עבור הילדים. נוסח ההסכם מורה שהתובע השאיר לאשה חופש פעולה בדרכי השימוש בכסף, ונתנו לשיקול דעתה. כך עולה מרוח ההסכם ולפיו הכסף ינתן לידי האשה. מדוע התובע לא קבע בהסכם את הפרדה בין מזונות גרושתו למזונות בניו, דהיינו שמזונות הבנים ינתנו לבנים, הפרדה אותה הוא מבקש כיום מביה"ד לבצע?

גם לשיטתו של התובע, מה שהוא מבקש כיום מביה"ד הוא לא פרשנות של ההסכם אלא שינוי הסכם הגרושין שנחתם כדת וכדין ואושר בתוקף של פס"ד. הוא מבקש להכניס שינויים והגבלות שלא נאמרו בהסכם, אף לא מכללא ואף לא ברמיזא, דמהיכי תיתי לבטל מזונות הבנים כשלא חל כל שינוי במעמד משעת חתימת ההסכם ועד לאחריו, ומהיכי תיתי ליצור הפרדה בתנאי התשלום בין מזונות הבנים למזונות האשה, וכאמור לעיל.

לסיכום: דינה של תביעה זו להדחות. התובע ביסס את טענתו על שינוי נסיבות במצבו הכללי, טענה שלא רק שלא הוכחה אלא שמוכח מחומר הראיות שבתיק שהתובע ידע על מצבו הכלכלי עוד בטרם חתימת הסכם הגרושין. וכן מה שטען בענין מזונות הבנים שיש לבטל את חלק מזונות הבנים, גם אם נקבל את פרשנותו בהסכם שיש כאן

חלק נפרד למזונות הבנים, אין מקום לבטל את חלקם הניתן לאשה, וכמנומק לעיל.

ג. הוצאות משפט

ב"כ האשה בסעי' 37/ג לסיכומים שהגישה לביה"ד, בקשה לחייב את התובע בהוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד. לדעתי יש להענות לתביעתה זו מהנימוק דלהלן.

בתיק זה נתן ביה"ד הרבני האזורי את החלטתו ביום יב' אייר נ"ז. ב"כ התובע ערער על החלטה זו בפני ביה"ד הרבני הגדול, ובסעי' 13 לכתב הערעור, כותב ב"כ התובע:

"אשר על כן מתבקש כב' ביה"ד לקבל את הערעור ... ולהורות לביה"ד האזורי לקבוע מועד לדיון בתביעה ולאפשר למערער לנהל הוכחות, להעיד בעצמו ולזמן עדים נוספים מטעמו, ולהוכיח ע"י כך את כל הטענות והעובדות המפורטות בכתב התביעה ובמסמך האסמכתאות שהגיש לביה"ד האזורי."

בעקבות טענה זו, הורה כב' ביה"ד הרבני הגדול בהחלטתו מיום טו' אלול נ"ז, וז"ל:

"לנו נראה, מאחר ויש עוד פרטים שלא דנו בו לעומק והוא ענין למי מיועדים המזונות, ולדברי ב"כ המערער לא הובאו ע"י מסמכים או טענות מפורטות בנושא, וכן נראה לכאורה. ע"כ יש להחזיר את התיק לכב' ביה"ד, ומרשים לב"כ המערער להביא כל הוכחותיו, טענותיו, וכן לב"כ המשיבה להשיב ..."

בעקבות החלטה זו קבע ביה"ד דנן דיון שהתקיים בתאריך יט' חשוון נ"ח. בדיון זה איפשר ביה"ד לב"כ התובע ולתובע עצמו לטעון ולהוכיח ככל אשר יחפוץ, ובדיון הארוך שהתקיים בפנינו לא הביא התובע וב"כ כל ראיה נוספת או כל הוכחה מעבר למה שנטען והוכח בכתב התביעה ובישיבה הראשונה שהתקיימה בביה"ד. היתה זו חזרה מנופחת, ותו לא. התובע לא הביא אף לא עד אחד ואף לא מסמך רלוונטי אחד ואף לא הוכחה אחת, מעבר למה שהציג לביה"ד בישיבה הראשונה, לא בענין פשיטת הרגל ולא בענין השאלה למי מיועדים המזונות. ביה"ד אף שאל את ב"כ התובע בסוף הישיבה השניה (בחשוון נ"ח) על הדרך בה הוא חפץ להביא את הוכחותיו, וע"כ השיב שיביא הוכחותיו בכתב, א"כ על מה ולמה התקיימה הישיבה הנוספת. היכן העדים הנוספים והראיות הנוספות וההוכחות עליהן דבר ב"כ התובע בערעור שהגיש לביה"ד הרבני הגדול?

מצב זה בו טוען צד לדיון ומערער בפני ביה"ד הגדול בטענות שוא (בלשון המעטה), כאשר כל כוונתו היא להרויח זמן ולטלטל את התיק מערכאה לערכאה, שמא במהלך הטלטול יפלו לידו הישגים שונים, תוך ניצול ציני של הליכי דין, מתוך ידיעה או מחשבה שנוק ודאי לא יצא לו מכך, ואפשר רק תועלת, כאשר גם מה שנטען בתחילה היה מבוסס על דברי שקר, וכאמור לעיל, מחייב הלכתית את התובע בהוצאות משפט, וכפי שכתב הגר"י מקוטנא בספרו ישועות ישראל (יד, יד), וז"ל:

"אמנם נראה לענ"ד, דדוקא בכפה המלוה את הלוח, ויצא הלוח חייב, בזה אין צריך הלוח לשלם לו הוצאות, דעל דעת הנאתו עשה, כמשי"כ הרש"ל בישי"ש, אבל במקום שכפה המלוה את הלוח ונמצא שהמלוה שיקר

בתביעתו, שנתברר שלא היה חייב לו, בזה ודאי חייב המלוה להחזיר לו ההוצאות, שהרי ע"י כפייה שלו הוצרך להוציא הוצאות, והרי אבד מעותיו של זה ע"י גרמתו ..."

לאור האמור לעיל יש לחייב את התובע בהוצאות משפט של האשה, וזאת הן מחמת ההוכחות שעל פיהן ביסס את תביעתו, והן מחמת הדברים שטען בביה"ד הרבני הגדול, שהתבררו כלא נכונים. לאור זאת יש לחייב את התובע בהוצאות משפט בסך 5,000 ש"ח, שישולמו לידי האשה.

לאור הנימוקים דלעיל:

א. תביעת התובע נדחית.

ב. התובע ישלם לנתבעת סך של 5,000 ש"ח עבור הוצאות המשפט.

מסקנות

א. התחייב הבעל במסגרת הסכם גרושין לזון את ילדיו, והיו ילדיו בגירים בשעת ההתחייבות, אינו יכול לטעון לפטור מחמת היות הילדים בגירים.

ב. המתחייב לזון את חברו ולא הגביל בזמן, הרי הוא חייב לזונו כל ימי חייו, או כל זמן שצריך, אם התחייב בשעה שהיה צריך.

ג. כאשר הבעל התחייב בהסכם חיובים שבאו בתמורה לויתור האשה בדברים אחרים, אין הוא יכול לחזור בו מההסכם, גם אם היו שינויי נסיבות.

ד. טען אחד הצדדים לקביעת מועד להוכחות, והתברר שלא הביא כל הוכחה, יש לחייבו בהוצאות משפט. וכן הדין כאשר כל תביעתו מבוססת על שקרים.